

Annotatierichtlijnen voor (Un)named Entities in Nederlandse Literatuur

Algemeen

Named entities in een tekst zijn instanties die verwijzen naar specifieke entiteiten in de werkelijkheid. Voorbeelden hiervan zijn: personen, locaties en organisaties. Verder zijn er unnamed entities, dat zijn instanties in een tekst die **niet** verwijzen naar specifieke entiteiten c.q. die verwijzen naar abstracte entiteiten. Voorbeelden hiervan zijn: (persoonlijke, verwijzende en wederkerende) voornaamwoorden en algemene omschrijvingen van entiteiten (de vrouw, de dief, het gebouw en het instituut).

Een entiteit is een object of een groep van objecten in de wereld of een mentale representatie van een object.

De SoNaR annotatierichtlijnen dienen als basis voor onze annotatierichtlijnen. Ook gebruiken we de NewsReader annotatierichtlijnen als inspiratie. Het grote verschil met SoNaR is dat we het Product (PRO) label niet gebruiken en het label OBJ toevoegen aan de richtlijnen. Verder gebruiken we minder (specifieke) sublabels.

De hoofdsoorten named entities die we onderscheiden zijn:

- Persoon (PER)
- Locatie (LOC)
- Organisatie (ORG)
- Persoonskenmerken (PKM)
- Object (OBJ)
- Miscellaneous (MISC)

We maken verder in tegenstelling tot SoNaR geen onderscheid tussen letterlijk en figuurlijk taalgebruik in de labels. Bij figuurlijk taalgebruik wordt het label geannoteerd waar het taalgebruik opslaat. [*Dat is het brein van de organisatie.*] wordt zodoende geannoteerd als PER en [Den Haag heeft besloten om ...] als ORG. Dit is alleen mogelijk als de context bekend is.

De omschrijvingen van de hoofdsoorten met hun subcategorieën zijn als volgt:

Annotatie van personen (PER)

Elk onderscheidbaar persoon of groep van personen die wordt genoemd in een tekst refereert aan een entiteit van het type Persoon. Een persoon-entiteit kan bijvoorbeeld gespecificeerd worden als: naam [*Sherlock*], functie/beroep [*detective*], voornaamwoord [*hij*] en meer. Een combinatie van het eerder genoemde is ook mogelijk. Hieronder vallen ook: dode en fictieve personen, goden, families en diernamen. We onderscheiden de volgende drie subcategorieën:

- PER.fic → fictief
- PER.nfic → Niet fictief, goden vallen hier ook onder.
- PER.misc → De rest, zoals figuurlijk taalgebruik, maar ook personen die niet expliciet genoemd worden c.q. het is niet precies duidelijk om wie het gaat (vaak fm label bij gender). Voorbeelden hiervan zijn: 'iemand', 'mijn geest' en 'een gezworenen'.

Annotatie van locaties (LOC)

Elk onderscheidbare geografische plaatsbepaling die genoemd wordt in een tekst refereert aan een entiteit van het type Locatie.

We onderscheiden de volgende subcategorieën:

- LOC.heelal → hemellichamen (planeten, asteroïden, de maan)
- LOC.water → natuurlijke of kunstmatige watermassa's (oceanen, (stuw)meren, kanalen)
- LOC.bc (bevolkingscentra) → steden, dorpen, wijken, gehuchten, buurtschappen en gemeenten
- LOC.land → vermeldingen van (voormalige) landen of naties in hun geheel
- LOC.regio → toegewezen geografische niet kunstmatige locaties (gebergten/heuvelruggen) niet genoemde landsgrensoverschrijdende locaties [*West-Europa*], niet genoemde niet landsgrensoverschrijdende locaties [*Noord-Nederland*], provincies/states, districten en samengestelde entiteiten die een regio weergeven (*[de Europese Unie]*, *[het Midden-Oosten]*)¹.
- LOC lijn (lijnlocaties) → alle eendimensionale locaties, zoals straten, tunnels, bruggen, rivieroeveren (vs. de [*Kust*] = regio), autosnelwegen en specificaties van landsgrenzen. Eendimensionale monumenten zoals de Chinese of Berlijnse Muur vallen onder LOC.punt.
- LOC.punt (puntlocaties) → specifiek omschreven locaties zoals: residenties, adressen, marktpleinen, luchthavens, stations, havens, dokken, sportstadions, parken, bossen, monumenten, kerken en tempels. Pretparken, hotels, ziekenhuizen, musea en scholen vallen hier ook onder wanneer die als locatie worden genoemd (anders is het ORG).
- LOC.fic → alle fictieve locaties (de [*Gouw*], Het [*Land van Oz*])

¹ Het verschil tussen samengestelde entiteiten die een regio weergeven en niet genoemde niet landsgrensoverschrijdende locaties is dat bij de eerste er een lidwoord voor kan komen.

Annotatie van organisaties (ORG)

Een organisatie is een doelgerichte samenbundeling van kennis, vaardigheden en kracht tussen enkele personen die primair middelen en activiteiten aanwendt om te voorzien in de behoefte aan producten en/of diensten in haar omgeving².

We onderscheiden de volgende drie subcategorieën:

- ORG.gov (overheid) → overheidsinstanties die onderdeel zijn van, gerelateerd aan of omgaan met de structuur of zaken van de overheid, politiek of de staat. De [*Tweede Kamer*], het [*leger*], de [*AIVD/MIVD*].
- ORG.com (commercieel) → organisaties die primair gefocust zijn op het leveren/verschaffen van ideeën, producten of diensten met als doel winst te maken c.q. met een winstoogmerk. Hieronder vallen ook organisaties/bedrijven waar de overheid een aandeel in heeft, beurzen en andere handelsplaatsen. De [*Nationale (Postcode) Loterij*], [*Rabobank*], de [*KFC*].
- ORG.misc → alle andere organisaties. Die dus niet zozeer door de overheid worden gereguleerd of die niet uit zijn op zoveel mogelijk winst. Hieronder vallen onder andere: musea, bibliotheken, sportverenigingen, ziekenhuizen, jeugd-, studie- en studentenverenigingen, politieke partijen en vakbonden, paramilitaire groepen, religieuze groepen en historische organisaties/bewegingen die indertijd/achteraf een naam hadden/hebben gekregen. De [*Tachtigers*], [*Romantici*], [*Barok*].

Annotatie van persoonskenmerken (PKM)

Onder persoonskenmerken vallen alle innerlijke en uiterlijke kenmerken van mens en dier, die men kan bezitten/hebben of dingen die van personen afkomstig zijn en (duidelijk) naar een specifiek persoon kunnen worden herleid (bijv: '(de) beoordeling', '(het) oordeel', '(een) verklaring', 'eenig probleem', 'de oplossing', 'dezelfde uitwerking'). Oftewel, alles dat kenmerkend kan zijn voor een persoon en dat niet kortdurig is / voor langere tijd effect heeft (dus geen momentopnamen), anders annoteren we MISC. Gemakshalve rekenen we alle entiteiten met een bezittelijk voornaamwoord ook tot persoonskenmerken, tenzij: het een voorwerp/object is, het op een persoon slaat of voor iedereen geldt (bijv, 'haar recht'), dan annoteren we respectievelijk OBJ, PER en MISC.

'Zijn been' zal dus altijd als PKM geannoteerd worden, onafhankelijk van of het been toebehoort aan een mens, of een dier.

We onderscheiden de volgende subcategorieën:

- PKM.in → alles wat met het innerlijke van de mens te maken heeft of een uiting/gevolg is van keuzes/bevindingen (bijv: 'mijn leven', '(de) beoordeling', '(de) ondervinding'), zoals kenmerken en eigenschappen. Voorbeelden hiervan zijn: '*mijn gestel*', '*zijn egoïsme*' en '*haar talent*'. Ook kenmerken die niet gedefinieerd kunnen worden als fysieke ledematen, organen, of andere delen van het lichaam, vallen hieronder. Voorbeelden hiervan zijn: '*haar schelle stem*', '*zijn gevoel voor humor*' en '*haar goede reukvermogen*'.
- PKM.uit → alles wat met de fysiek van de mens te maken heeft. Denk hierbij aan ledematen, organen, etc. Voorbeelden hiervan zijn '*rood , borstelig haar*', '*een zeer groot*

² <https://nl.wikipedia.org/wiki/Organisatie>

hoofd , *het hart* en *zijn gele tanden*. Belangrijk is dat het echt een fysiek aan te raken onderdeel van het lichaam is, bijv. *haar blik* valt hier dus niet onder, dit valt onder PKM.in.

Of een entiteit de tag PKM krijgt is afhankelijk van de context. Zo zal 'de voet' getagd worden als PKM wanneer het de voet van een persoon betreft, maar niet als het om 'de voet' van een berg gaat.

Annotatie van objecten (OBJ)

Onder objecten vallen enkel fysieke voorwerpen of groep van voorwerpen (welke je aan kunt raken). Hieronder vallen dus simpelweg alle woorden die slaan op gebruiksobjecten, voorwerpen, etenswaren/drinkwaar (zowel direct als indirect) en drugs. Het vereiste voor het vallen onder OBJ is dat het slaat op een specifiek object. De *mention* '140 verschillende soorten tabak' zal dus niet worden geannoteerd als OBJ, in dit geval wordt het geannoteerd als MISC. Voorbeelden van *mentions* die vallen onder de tag OBJ zijn:

- *zijn flesch*
- *de winkelramen*
- *de dolk*
- *een aardappel*
- *mijn lunch*
- *den krachtigen wijn*

We onderscheiden geen subcategorieën.

Annotatie van miscellaneous (MISC)

Wanneer een entiteit niet onder een van de vijf eerdergenoemde hoofdcategorieën valt of het onduidelijk is bij welke hoofdsoort een entiteit hoort, dan annoteren we die als MISC.

We onderscheiden geen subcategorieën.